

Література

1. Конституція України.
2. Агаджанян Н.А. Алексеев С.В., Ананьев В.А. и др. Основы валеологии. – К.: Олимпийская лит., 1998.
3. Безпека життєдіяльності. – Вінниця, 1998. – Ч. 1. – 98 с.
4. Новиков Ю.В. Экология, окружающая среда и человек: Учеб. пособие для вузов, средних школ и колледжей. – М.: ФАИР – ПРЕСС, 2000. – 320 с.
5. Нетудыхатка О.Ю., Евстафьев В.Н., Мавед О.А. Основы экологии: Учеб. пособие. – О.: Феникс, 2005. – 160 с.
6. Смоляр В.И. Рациональное питание. – К.: Наук. думка, 1991. – 65 с.
7. Стрикаленко Т.В. Эколого-гигиеническое обоснование оптимизации водоснабжения населения и работников транспорта: Автореф. дис. ... д-ра мед. наук. – СПб., 2003. – 54 с.
8. Чирва Ю.О., Баб'як О.С. Безпека життєдіяльності: Навч. посіб. – К.: Атіка, 2001. – 304 с.
9. Шадинский В.К. Без опасности здоровья. – М.: Знание, 1992. – 84 с.
10. Международное сотрудничество Украины по обеспечению экологической безопасности.

УДК 811.111:378.145:371.214

*Н. В. Варешкіна***ДО ПРОБЛЕМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ТИПОВОЇ ПРОГРАМИ
АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ
ДЛЯ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ**

Загальною метою типової програми викладання англійської мови для професійного спілкування (далі – програма АМПС) є формування у студентів професійних мовних компетенцій, що сприятиме їх ефективному функціонуванню в культурному розмаїтті навчального та професійного середовища.

Розробка нової програми АМПС відповідає радикальним змінам, що здійснюються в національній системі вищої освіти в Україні, які було започатковано процесом інтеграції країни в європейський простір вищої освіти [4]. На основі принципів інтернаціоналізму, плюрилінгвізму, демократії, рівноправності та інновацій програма АМПС:

- встановлює національні параметри викладання та вивчення, що відповідають міжнародно визнаним стандартам, описаним у Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти (ЗЄР, 2001);

- є багатовимірною і модульною за своєю структурою та організацією;
- забезпечує стандартизовану базу для розробки університетських курсів і планів відповідно до професійних потреб студентів та очікувань суспільства;
- сприяє мобільності студентів та їх конкурентноздатності на ринку праці;
- заохочує до навчання впродовж усього життя та до самостійного вивчення мов;

- посилює привабливість і конкурентноздатність вищої освіти в Україні шляхом надання прозорої та гнучкої системи викладання/вивчення мов.

Програма має практичне спрямування, висуваючі пропозиції щодо набуття

студентами професійної та функціональної комунікативної компетенції в користуванні англійською мовою. Це здійснюється шляхом інтеграції мовленевих умінь та мовних знань у рамках тематичного і ситуативного контексту відповідно до академічної та професійної сфер студента.

Цілі програми АМПС є ресурсом для розробників навчальних планів, авторів навчальних матеріалів та екзаменаторів. Цілі загального характеру конкретизовані для рівнів володіння мовою (РВМ) – В1, В2, С1. Вони є сумісними з цілями, які викладені в Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти (ЗЕР) та з цілями, що визначені в Українських кваліфікаційних стандартах.

Загальні рівні володіння мовою (ЗЕР, 2001)

Елементарний користувач	A1 – Інтродуктивний («відкриття» A2 – Середній («виживання»)
Незалежний користувач	B1 – Рубіжний B2 – Просунутий
Досвідчений користувач	C1 – Автономний C2 – Компетентний

Введення цих рівнів в українську практику викладання й вивчення АМПС має підняти якість вивчення та викладання мов, а також зробити оцінювання РВМ прозорим і таким, що визнається в широкому європейському форматі [3].

Відповідно до державного стандарту базової та повної середньої освіти від 2004 року, РВМ випускників шкіл має відповідати рівню В1. Таким чином, очікується, що вступний рівень абітурієнтів ВНЗ має бути не нижчим рівня В1.

Якщо РВМ вступників до ВНЗ є нижчим рівня В1, то ВНЗ повинні пропонувати факультативні (підготовчі або інтенсивні) мовні курси, з тим щоб підняти РВМ своїх студентів до рівня В1, перш ніж вони почнуть вивчати обов'язковий курс АМПС. У такому разі потрібно буде виділяти більше аудиторних годин, для того щоб заповнити прогалини у вивченні/викладанні мови.

Визначаючи метаовий рівень випускників українських ВНЗ, необхідно брати до уваги існуючі вимоги щодо РВМ в академічному і професійному середовищах у світових масштабах, які вимірюються міжнародно визнаними мовними іспитами.

Міжнародна система тестування англійської мови International English Language Testing System (IELTS) розроблена для оцінювання мовних умінь кандидатів, яким необхідно навчатися та працювати в середовищі, де англійська є мовою спілкування [2]. IELTS визнається у всьому світі, оскільки відображає, за допомогою універсального набору діапазонів, вимоги реального світу щодо РВМ, які висуваються на світовому ринку праці. Рекомендації з IELTS щодо прийнятих РВМ вказують на існування спеціальностей, які вимагають більш чи менш складної поведінки. Так, наприклад, такі професійні галузі, як право, журналістика, бізнес і туризм вимагають більш високого РВМ для ефективного професійного спілкування, ніж, скажімо, технологія, суто природничі науки,

сільське господарство та інженерні науки. Ця різниця пояснюється тим, що названі першими професії передбачають більш інтенсивну комунікативну діяльність, ніж ті, що названі останніми. Звісно, РВМ підвищується в міру професійного зростання особи, оскільки зростаюча складність здійснюваних професійних функцій вимагає більш високого рівня комунікативної компетенції.

Оскільки Україна заявила про свій намір стати рівноправним партнером у рамках Болонського процесу, то очікується, що українські ВНЗ будуть здійснювати навчальний процес відповідно до європейських стандартів володіння мовою. Враховуючи результати національної реформи викладання англійської мови у загальноосвітніх школах та беручи до уваги міжнародну практику мовної освіти у ВНЗ, програма АМПС констатує, що мінімальний прийнятний РВМ для бакалавра є В2 (Незалежний користувач).

Для отримання ступеня бакалавра, разом з усіма іншими професійними вміннями, студент повинен бути здатним ефективно спілкуватися англійською мовою у професійному середовищі, щоб:

- обговорювати навчальні та пов'язані зі спеціалізацією питання, для того щоб досягти порозуміння із співрозмовниками;
- готувати публічні виступи з низки великої кількості галузевих питань, застосовуючі відповідні засоби вербальної комунікації та адекватні форми ведення дискусій і дебатів;
- знаходити нову текстову, графічну, аудіо- та відеоінформацію, що міститься в англійськомовних галузевих матеріалах (як у друкованому, так і в електронному вигляді), користуючись відповідними пошуковими методами і термінологією;
- аналізувати англійськомовні джерела інформації для отримання даних, що є необхідними для виконання професійних завдань та прийняття професійних рішень;
- писати професійні тексти і документи англійською мовою з низки галузевих питань;
- писати ділові та професійні листи, дотримуючи міжкультурне розуміння та попередні знання в конкретному професійному контексті;
- перекладати англійськомовні професійні тексти на рідну мову, користуючись двомовними термінологічними словниками, електронними словниками та програмним забезпеченням перекладацького спрямування.

Програма АМПС як педагогічний та організаційний інструмент враховує сучасні тенденції у вивченні та викладанні мов.

Програма зміщує акцент зі знання мови як набору окремих елементів на поняття про мову як інтегровану систему умінь і знань. Така точка зору відображає зміну в педагогічній філософії, де навчання мови розглядається як диверсифікація мовної освіти. Вивчення мови, таким чином, розглядається як здобуття знань та інтегрованих мовленевих умінь у їх взаємодії, як цього вимагають життєві ситуації [5].

Зміст програми АМПС спрямований на формування професійної комуніка-

тивної компетенції, яка розглядається як мовна поведінка, що є специфічною для академічного і професійного середовища. Мовна поведінка вимагає лінгвістичної компетенції (мовленнєвих умінь та мовних знань), соціолінгвістичної та прагматичної компетенцій, що є необхідними для виконання завдань, пов'язаних з навчанням та роботою.

Мовленнєві вміння як важливий складник лінгвістичної компетенції включені до загальних цілей навчання. Мовленнєві вміння розвиваються в інтегрований спосіб. Мовленнєві вміння визначаються й інтегруються відповідно до мовної поведінки, яка є специфічною для сфер і ситуацій, пов'язаних із навчанням та спеціалізацією. Пріоритет надається тим із них, які є більш важливими в даній ситуації. Так, наприклад, вміння робити презентації включає в себе усі чотири мовленнєві вміння. У цьому разі уміння говорити має пріоритет над вмінням слухати, читати і писати. Проте коли йдеться про листування, вміння читати й писати набувають першочергового значення.

Лінгвістичні компетенції як знання та вміння використовувати мовні одиниці складаються з лексичної, граматичної, семантичної, фонологічної, орфографічної та орфоепічної компетенцій.

Лексична компетенція як складник лінгвістичної компетенції складається із лексичних та граматичних елементів. На вибір лексичних елементів впливають академічні та професійні сфери і ситуації, в яких вони мають вживатися, тому відбір лексики може різнитися в окремих робочих програмах.

Граматична компетенція як знання та вміння користуватися граматичними ресурсами мови розглядається як цілісний механізм виконання комунікативних завдань у рамках даної ситуації. Мовні функції, необхідні для виконання комунікативних завдань, визначаються контекстом, пов'язаним із навчанням і спеціалізацією.

Семантична компетенція, яка розглядає здатність студента усвідомлювати й контролювати організацію змісту, інтегрується в розвиток мовленнєвої комунікативної компетенції, оскільки питання змісту займають центральне місце в комунікації. Відношення слова до його загального контексту, внутрішньолексичні зв'язки, значення граматичних елементів, категорій, структур та процесів мають велике значення в розумінні дискурсу в АМПС.

Фонологічна, орфографічна та орфоепічна компетенції формуються лише настільки, наскільки це є необхідним для усної та письмової комунікації в рамках академічного й професійного середовища, що відповідає РВМ В2.

Сціокультурна компетенція як невід'ємна частина змісту програми АМПС спрямована на розвиток розуміння й тлумачення різних аспектів культури і мовної поведінки у професійному середовищі. Вона сприяє розвитку умінь, характерних для поведінки в різних культурних і професійних ситуаціях.

Професійна комунікативна компетенція, яка є в центрі уваги Типової програми АМПС, формується у студентів різних спеціальностей для реальних академічних та професійних сфер і ситуацій [3].

Уніфікованого змісту курсу АМПС не існує, це пояснюється різноманітністю потреб студентів.

Типова програма АМПС розрахована на досягнення РВМ В2, який є стандартом для ступеня бакалавра.

Професійна комунікативна компетенція розвивається завдяки тому, що студенти виконують професійно орієнтовані завдання (проекти, дослідження), які вимагають використання вузькоспеціалізованої лексики та професійно орієнтованої поведінки.

Типовий курс АМПС для бакалаврів повинен охоплювати етап навчання від рівня В1 до рівня В2 і забезпечити досягнення випускниками рівня незалежного користувача англійської мови. Він є необхідним для всіх спеціальностей і вимагає мінімум 270 аудиторних академічних годин та ще 126 годин для самостійної роботи. Додатково до цього мінімуму потрібно виділити ще декілька годин за рахунок регіональних та університетських компонентів, що дозволить ВНЗ пропонувати факультативні курси АМПС.

Змістові модулі курсу – логічні, завершені, самодостатні частини дисципліни – мають бути зосереджені на загальних професійних вміннях, ситуаціях та галузях, спільних для всіх спеціалістів незалежно від їх спеціальності. На початку курсу визначається вихідний РВМ студентів, аналізуються їхні потреби, формулюються цілі курсу та завдання для кожного модуля. Конкретизується зміст кожного модуля (напр., ситуації, теми, вміння, мовленнєві функції і таке інше). Далі підбираються, адаптуються або розробляються відповідні навчальні матеріали. Робиться вибір типів завдань та видів діяльності як для аудиторної, так і для самостійної роботи. Студентів інформують про цілі кожного модуля та очікувані результати навчання, а також про форми та критерії оцінювання.

Для оцінювання результатів роботи студентів використовується поточне і підсумкове оцінювання. Бали, отримані студентами за всі завершені модулі курсу, беруться до уваги під час вихідного оцінювання за певний курс.

Література

1. Про затвердження Програми дій щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої освіти та науки України на 2004 – 2005 роки: Наказ Міністерства освіти і науки України № 49 від 23.01.2004 р. // (online). Available from: <http://www.mon.gov.ua/education/higher>. Accessed 15 Apr. 2004.
2. Посібник з IELTS (онлайн). Розміщено за адресою: http://www.ielts.org/library/handbook_2003.pdf.
3. Astanina, N., H. Bakaieva, I. Beliayeva, A. Boiko, O. Borysenko, N. Cherkashina, N. Filippova, A. Khodtseva, L. Klymenko, S. Kostyrytska, T. Shevchenko, T. Skrypnyk, N. Todorova and I. Zyenok English for Specific Purposes (ESP) in Ukraine. A Baseline Study. Kyiv: Levit. – 2004.
4. Bologna (1999). The European Higher Education Area. Joint Declaration of the European Ministers of Education. (online). Available from: http://www.cepes.ro/information_services/sources/on_line/bologna.htm. accessed. 19Apr. 2004.
5. Ek, J. A. van and J. L. M. Trim. Vantage. Cambridge: Cambridge University Press. – 2001.
6. Harmer, J. How to Teach English. An Introduction to the Practice of English Language Teaching. Harlow: Longman. – 1998.
7. Hutchinson, T. And A. Waters English for Specific Purposes. Cambridge: Cambridge University Press. – 1986.
8. Lisbon (1997) Convention on the Recognition of Qualifications concerning Higher Education in the European Region. Lisbon. Available from: http://www.tcd.ie./CLCS/portfolio/ELPguide_teacherstrainers.pdf. Accessed 15 May 2004.